

*Aleš Gabrič**

Meje in njihove omejitve**

Meje in omejena preskrba prebivalstva

Meje, kadarkoli in kjerkoli jih potegnejo na novo, globoko posežejo v življenjski tok ljudi. Presekajo usklajene tokove vsakdanjika, ločijo sorodnike, prijatelje in znance, ki ostanejo na različnih straneh meje, otežijo ali pa povsem onemogočijo tradicionalni pretok dobrin, marsikomu onemogočijo nadaljevanje šolanja na dotedanji šoli, obisk dotlej samoumevnih trgovin, zdravstvenih, kulturnih in drugih ustanov ter presekajo prometne povezave, ki so jih ljudje vsakodnevno uporabljali. Ljudje se začnejo spraševati, na kaj lahko sploh računajo in kdaj spet se bodo vrnilo dobri stari časi.

Razdelitev dotedanje Dravske banovine oz. slovenskega dela Kraljevine Jugoslavije je vsekakor bolj kot marsikje drugje v okupirani Evropi zarezala v življenjski krogotok ljudi. Osrednja razmejitev, med Nemčijo in Italijo, se namreč ni naslonila na stare ali naravne meje, saj je potekala južneje od nekdanje kranjsko-štajerske meje, v primeru Gorenjske pa odrezalo del nekdanje Kranjske od južnejših delov, s katerimi so že stoletja delili skupno usodo. Madžarski priključeno Prekmurje je obudilo staro ogrsko mejo na Muri, meja med Nemčijo in Madžarsko v Prekmurju pa je malenkostno odstopala od stare meje. Prav tako je bila z odstopom nekaterih vasi Neodvisni državi Hrvaški začrtana nova mejna črta na delu vzhodne slovenske etnične meje. Vendar sta bila slednja odseka kratka in sta se manj zasidrala v zavest večine slovenskega življa kot nova meja med Hitlerjevo Nemčijo in Mussolinijevo Italijo.

Nove meje, začrtane leta 1941, so ljudem ob meji povzročile veliko težav. Posest je ostajala na obeh straneh meje, zato je veliko kmetov postalo dvolastnikov. Tako kot npr.

* Dr. Aleš Gabrič, znanstveni svetnik, Inštitut za novejšo zgodovino, SI-1000 Ljubljana, Kongresni trg 1, ales.gabric@inz.si

** Prispevek je nastal v okviru nacionalnega raziskovalnega projekta »Napravite mi to teželo nemško ... italijansko ... madžarsko ... hrvaško! Vloga okupacijskih meja v raznarodovalni politiki in življenju slovenskega prebivalstva« (J6-8248), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Prispeva tudi k raziskovalnemu programu Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju (P6-0281), ki ga prav tako financira ARRS.

Nemčija in Neodvisna država Hrvaška, ki sta to storili oktobra 1941, so morali tudi ob drugih mejah določiti nove mejne prehode in še posebej mejne prehode za dvolastnike. Seveda je bilo to povezano s pridobivanjem novih dokumentov.¹ Da je risanje novih meja vplivalo na osnovna opravila kmetov, so v spominih omenjali tudi ljudje iz takšnih krajev. Rudi Gaber iz vasi Serdica v Prekmurju, ki jo je nova meja razdelila med Nemčijo in Madžarsko, je omenil, da je za nekatere velike kmete nastala težava, ker je mlin, kjer so dotlej mleli, ostal za mejo v sosednji državi.²

Presekanje vsakodnevnih poti so občutili tudi v Ljubljani. Potniki, ki so se z ljubljanskim tramvajem vozili proti središču mesta z linijo iz Šentvida, so morali po vzpostavitvi nove meje na kontrolni točki sestopiti s tramvaja, iti peš skozi mejno kontrolno in se ponovno vkrcati na tramvaj. Že kmalu so odgovorni za tramvajski promet spoznali, da to nima smisla in je povezano s precejšnjimi zamudami, zato so linijo oktobra 1941 preprosto skrajšali in se je končala pri remizi, ki je bila le streljaj od meje.³ Na drugi strani meje sta Štajerska in Gorenjska, dve nemški okupacijski coni, ostali brez neposredne povezave, saj sta bili ti pokrajini prometno povezani prek Ljubljane. Da ne bi bili odvisni od prevoza skozi »sosednjo državo«, so se hitro lotili povezave štajerske in gorenjske železnice z izgradnjo železnice Laze–Črnuče–Šentvid nad Ljubljano. Promet po progi, ki so jo po koncu vojne demontirali, je stekel leta 1942.⁴ Prav tako je šepala boljša povezava med Gorenjsko in (avstrijsko) Koroško, ki ji je bila Gorenjska upravno priključena. Da bi bolje povezali ozemlje znotraj upravne enote, so se Nemci lotili gradnje novega predora Ljubelj. Gradili so ga taboriščniki iz taborišča Podljubelj, ki je bil podružnica delovnega taborišča v Mauthausnu. Predor je bil prebit leta 1944.

Da so se znašli na različnih straneh meje, so ljudje občutili tudi v tem, da kar enkrat niso več plačevali z isto denarno valuto kot njihovi dovčerajsnji poslovni kolegi ali kupci njihovih produktov. Da bi predele čim hitreje vključili v svoj državni okvir, so okupatorji hitro zamenjali stare jugoslovanske dinarje za svoje valute. Najbolj je pohitela Madžarska in že maja 1941 uvedla pengö, junija pa sta ji sledili še Nemčija z nemško rajhsmarko in Italija z liro. Ne glede na to, na kateri strani novih meja so ljudje bili, pa so bili oškodovani vsi, saj so bila vsa menjalna razmerja postavljena v korist denarnim enotam držav okupatorjev in v škodo domačega prebivalstva.

Ena temeljnih zadolžitav državnih oblasti je, da poskrbi za oskrbo prebivalstva z najnujnejšimi življenjskimi potrebami. To pa v vojnih razmerah – še posebej na območjih, presekanih z novimi mejami – nikakor ni preprosto. V okupirani Sloveniji je bilo to problematično še posebej glede oskrbe največjega slovenskega mesta, katerega gravitacijska okolica se je precej zmanjšala. Kmetje iz južnih ali vzhodnih predmestij Ljubljane,

1 Klasinc, *Okupacija dela slovenske zemlje*, 38–39.

2 Gaber, Nacist je s škornjem določil mejo v Serdici. https://youtu.be/j_IQrWi2Nbc

3 Brate, *Ljubljanski tramvaj*, 110–112.

4 Rustja, *Proge*, 315.

Slika 1: Tramvaj št. 1, januarja 1942, s skrajšano progo, zgolj do Šiške

ki so dotlej prodajali svoje proizvode na ljubljanski tržnici, so to lahko delali še vnaprej. Tisti pa, ki so prinašali svoje proizvode iz krajev severno od Ljubljane, so morali svoje poslovanje kmalu ustaviti, saj so se znašli na drugi strani meje. V dneh neposredno po začetku napada na Jugoslavijo so bili ljudje marsikje brez oskrbe, a so v tednih po okupaciji novi oblastniki začeli hitro sprejemati uredbe, ki so zadevale preskrbo prebivalstva.

Omejitev pri preskrbi civilnega prebivalstva z živili ni prinesla šele okupacija slovenskega ozemlja. Opomin prve svetovne vojne, ko je namesto pričakovane kratke vojne sledilo večletno izčrpavajoče vojskovanje in vodilo v veliko pomanjkanje na frontah in v zaledju, je bil dovolj močan, da so številne države že pred začetkom vojskovanja ali takoj po njegovem začetku vpeljale racionirano preskrbo. Nemčija in Italija sta jo imeli že pred aprilsko vojno 1941 in tudi za Slovence omejitve okupacijskih oblasti niso bile neznanka, saj je tudi Jugoslavija že v letu začetka vojne 1939 vpeljala nadzor nad prehrabnimi izdelki.

Od oktobra 1940 je bil za preskrbo prebivalstva Dravske banovine zadolžen prehranjevalni zavod Prevod. Vodil je evidence zalog in nabavo ter distribucijo življenjsko

PRIVATLEHRANSTALT M. KOWATSCH
MARBURG a/D., OBERE HERRENGASSE 14

Zahl: 76/1941. Schuljahr: 1940/1941

ZEUGNIS

Fräulein S a w e t z Irene,

geboren am 6. Februar 1925 in Lorenzen / Draufeld

hat den »Einjährigen Handelskurs Kowatsch« in Marburg a/D. vom 9. September 1940 bis 30. Juni 1941 vollständig besucht und in den einzelnen Gegenständen nachstehende Erfolge erzielt:

Kaufmännisches Rechnen	vorzüglich
Buchhaltung mit Kontoarbeiten	vorzüglich
Deutsche Handelskorrespondenz	lobenswert
Handelskunde und Wechsellehre	vorzüglich
Warenkunde	vorzüglich
Handelsgeographie	vorzüglich
Deutsche Kurzschrift	lobenswert
Maschinenschreiben	lobenswert
Schönschreiben	vorzüglich

Im Zeitpunkte der Befreiung der Untersteiermark sind im Kataloge noch folgende Noten verzeichnet:

Slowenische Handelskorrespondenz	vorzüglich
Serbokroatische Handelskorrespondenz	vorzüglich
Slowenische Stenographie	lobenswert
Äussere Form der schriftlichen Arbeiten	sehr gefällig

MARBURG a/D., am 30. Juni 1941.

M. KOWATSCH
Handelschule
— Marburg Draufeld —
Herrengasse 14
Telef. 248

Für den Lehrkörper:
M. Kowatsch
Direktor.

Auf Grund der Zuschrift des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark v. 18. VI. 1941, E. Zl. 1364/1/1941 erspart dieses Zeugnis ein Jahr Lehrzeit im Handelsgewerbe.

Rangstufen der Noten: 5 = vorzüglich, 4 = lobenswert, 3 = gut, 2 = genügend, 1 = nicht genügend.

Marburger Druckerel. Marburg a. D.

Slika 2: Junija 1941 so se novih pravil trgovanja v Mariboru že učili v nemščini, a so morali zaradi večinskega nepoznavanja jezika še vedno upoštevati tudi slovenščino.

pomembnih potrebščin. Zaradi vojnih razmer v Evropi so začele cene osnovnih živil kmalu naraščati in oblast je ukrepala z uredbami o maksimiranju cen, kar pa ni moglo zavreti vse večje druginje. Očiten znak pomanjkanja sta bila dva brezmesna dneva,

uvredena maja 1940. To je pomenilo, da dva dni v tednu pri mesarjih in trgovcih ni bilo možno kupiti mesa. Zniževanje standarda je bilo vidno tudi pri osnovnem živilu, kruhu, saj so začeli predpisi dopuščati vse nižje odstotke pšenične moke in večanje deleža drugega, zlasti koruzne moke. Ker so začeli v Dravski banovini živilske nakaznice, sprva za moko in testenine, izdajati že v začetku leta 1941, torej pomanjkanje ni prinesla šele vojna, ga pa je ponekod vsekakor še poglobila. To še posebej velja za Ljubljano, ki je bila najprej odrezana od dela zaledja, po letu 1942, ko je bila obdana z žico, pa je bila otežena tudi oskrba z območij pod italijansko okupacijsko upravo.⁵

Prehranjevalni zavod Prevod v Ljubljani so po okupaciji v upravljanje seveda prevzeli Italijani. V začetnem letu vojne so na živilske izkaznice predpisali, koliko hrane naj bi dobil posameznik dnevno. Okvirno 1030 kalorij dnevno naj bi zadoščalo za vojne razmere,⁶ a marsikdo, npr. priseljenci iz severnih krajev Slovenije, ki niso imeli domovinske pravice v Ljubljanski pokrajini, do živilskih nakaznic niso bili upravičeni. Nemčija je uspela zagotoviti večje količine hrane, tako da je bilo v začetku na nakaznice možno dobiti za 1213 kalorij različnih živil dnevno, a so bile razlike med oskrbovanci na nemškem okupacijskem območju večje. Čeprav je ob poskusih modernizacije na nemškem okupacijskem območju kmetijski produkt sprva naraščal in so kmetje imeli tudi presežke, z njimi niso mogli prosto razpolagati, temveč so jih morali obvezno oddajati državi. Pri razdelitvi prehrane so bile že vnaprej predvidene razlike, izhajajoče iz nacističnega rasnega razlikovanja. Posebnih dodatkov so bili npr. deležni le tisti, ki so dobili državljanstvo rajha, ne pa tudi zaščitenci rajha. Še nižje so bili tuji delavci, Poljaki, Judje in Romi, za katere so bile predpisane manjše količine prehrabnih proizvodov. Položaj se je začel naglo poslabševati, ko je začela Nemčija izgubljati vojno, ko je mobilizacija zajela vse večji delež moških in ko se je širilo odporniško gibanje. Pravico do oskrbe so izgubile družine, katerih člani so se pridružili partizanom. Že konec leta 1942 so nemški oblastniki na Štajerskem uvideli, da vse težje zagotavljajo zadostno količino hrane za oskrbo prebivalstva, zato so začeli zmanjševati predpisane količine. Predeli, kjer kmetijstvo ni bila primarna gospodarska panoga, npr. industrijski kraji Gorenjske ali rudarski v Mežiški dolini, so bili še na slabšem, saj je bila tam stopnja samooskrbe nižja. Pa vendar so na nemškem okupacijskem ozemlju uspevali do konca vojne zagotavljati boljšo oskrbo s prehrano kot v Ljubljanski pokrajini. V zadnjem mesecu vojne je bilo tako za prebivalce Spodnje Štajerske predpisanih po 954 kalorij dnevno, medtem ko so jih tedaj za Ljubljančane uspeli zagotoviti le še po 674. Konec vojne seveda ni prinesel konec pomanjkanja. Transportno omrežje je bilo v precejšnji meri uničeno, primanjkovalo je železniških vagonov, polja marsikje niso bila obdelana in do naslednje polne letine je bilo treba še kar čakati.⁷

5 Šorn, »Naši želodci so kakor vrt«, 333.

6 Šorn, *Življenje Ljubljančanov*, 191.

7 Himmelreich, *Prehrana v Sloveniji*, 298–305.

Spodbude gospodarski modernizaciji na eni in stagnacija na drugi strani

Postavljanje novih meja je za prebivalstvo prineslo tudi zelo različne perspektive gospodarskega razvoja. Dela, ki sta pripadla Madžarski in Hrvaški, zaradi svoje agrarne usmeritve in zaostalosti ter dejstva, da sta bila mejna dela države, nista bila vključena v kakšne smelejše gospodarske načrte. Večinska dela, ki sta prišla pod nemškega in italijanskega okupatorja, pa sta bila v zamislih novih gospodarjev deležna zelo različnih ekonomskih usmeritev. Razdelitev jugoslovanskega in s tem tudi slovenskega ozemlja je načrtovala Hitlerjeva Nemčija, ki si je prisvojila najbolj razvit predel Slovenije. Na Gorenjskem, Štajerski in Koroški (Mežiška dolina) je bilo več kot 70 odstotkov industrijskih zmogljivosti Dravske banovine. Predel je bil, tudi v jugoslovanskem pogledu, med najbolj elektrificiranimi v državi, Drava pa je bila v načrtih že zamišljena kot reka, na kateri naj bi gradili nove hidroelektrarne. Pomembne so bile tudi zaloge premoga v zasavskih revirjih, ki so bili dobro povezani z železniškim omrežjem. Ker je ta, tako kot številne ceste, prehajala Savo, ki je bila od nekdaj naravna meja med Kranjsko in Štajersko, je najmočnejši okupator z novo mejo dobil nadzor nad najpomembnejšo prometno povezavo. Manj možnosti je bilo za hitrejši razvoj kmetijstva, saj je to v prvi Jugoslaviji zaradi konkurence cenejših izdelkov iz južnih delov države stagniralo. A je bila v vojnih razmerah z željo po čim večji samooskrbi tudi kmetijstvu na Štajerskem in Gorenjskem odmerjena pozornost, kako čim bolje izrabiti tamkajšnje potenciale.

Več težav – četudi odmislimo nepripravljenost Italije na zasedbo tega ozemlja – so imeli italijanski okupatorji, saj so si priključili večinsko agrarni predel, na katerem kmetijska dejavnost ni kazala pretiranih znakov modernizacije. Kmetijske površine so bile precej razdrobljene, kar ni bilo ugodno za ustvarjanje presežkov hrane. Pomembnejše industrijsko središče je bila zgolj Ljubljana, drugod pa so bili le manjši obrati. Od bivše Dravske banovine je Italiji pripadlo nekaj več kot četrtnina industrijskih zmogljivosti, pri čemer so med obrati v manjših krajih prevladovali lesno predelovalni, vezani na izkoriščanje najpomembnejše surovine v teh predelih, lesa. Ljubljana je bila kot upravno in kulturno središče slovenskega ozemlja kar naenkrat prevelika za tako ozemlje, kot je bila Ljubljanska provinca. Ker se je v Ljubljano zateklo tudi veliko slovenskih izobražencev iz severnih delov slovenskega ozemlja, ki so hoteli pobegniti preganjanju nemškega okupatorja, se je problem oskrbe prebivalstva z najnujnejšim le še povečal.

Najbolj sistematično se je uvajanja novih ekonomskih načel lotila Nemčija. Imela je že v domačih razmerah preizkušeno ekonomsko politiko, zasedla je najbolj vitalne dele, ki so bili poleg tega že v predhodnih desetletjih v dobršni meri vezani na investicije iz Avstrije in Češke. Te je Nemčija zasedla že pred začetkom vojne, tako da je že pred okupacijo imela nadzor nad delom gospodarskih potencialov slovenskega ozemlja. Po okupaciji pa se je delež le še povečal z zasegom bivše jugoslovanske in banovinske

Slika 3: V Ljubljani so še vedno vabili na velesejemske dogodke, seveda dvojezično.

lastnine, premoženja ukinjenih cerkvenih ustanov in zaplenjenih podjetij. Ob obvladovanju velikega dela lastništva gospodarskih družb je lahko Nemčija vojnim potrebam podrejeno načrtovanje ekonomskega razvoja brez večjih težav na hitro prenesla tudi na Štajersko, Gorenjsko in Koroško.

Nemci so hoteli ozemlje čim tesneje vključiti v svoj gospodarski sistem, zato so načrtovali več novogradenj in posodobitev gospodarskih obratov. Investicije so bile, kot vse ostalo v državi, podrejene vojnim potrebam Nemčije. Zato so morali brezhibno delovati transportne povezave, rudniki in obrati težke industrije. Zaposleni v teh podjetjih zato niso bili med prvimi vpoklicanimi v nemško vojsko, temveč so svojo vojno obveznost opravljali na delovnih mestih. Zaradi izselitve dela prebivalstva in vpoklica več letnikov mladih v vojsko je začelo delovne sile kmalu primanjkovati in kot drugod v okupirani Evropi so tudi na slovenskem ozemlju začeli za potrebe nemške industrije izkoriščati taboriščnike. Najpomembnejši obrat je bila v načrtih nemških okupatorjev tovarna glinice in aluminija v Strnišču pri Ptujju. Navezana na rudo iz zaveznice Madžarske, locirana ob dobri železniški povezavi in nedaleč od Drave, od koder bi jo oskrbovali z elektriko

je imela dobre pogoje za rast. Kmalu je sicer začelo primanjkovati domače delovne sile, s čimer pa si okupatorji niso preveč belili glav, temveč so v vse večjem deležu v delo vključevali vojne ujetnike in sprva delovno taborišče se je spremenilo v koncentracijsko. S proizvodnjo aluminija v Strnišču je bila povezana tudi gradnja tovarne letalskih delov na Tezmem v Mariboru in načrti za nove hidroelektrarne na Dravi.

Italija je s priključitvijo Ljubljane z okolico ter Dolenjske in Notranjske pridobila ozemlja brez pomembnejših rudnih bogastev. Najpomembnejša surovina je bil tako les iz obširnih gozdov, kjer pa so zatočišča kmalu našle partizanske enote in okupator ni mogel izkoriščati niti tega bogastva. Italiji priključeno ozemlje tako ni bilo sposobno samo poskrbeti za svoje prebivalstvo in Ljubljana je bila prevelika prestolnica za tako (ne)razvito območje. Posodobitev niso bili deležni niti lesnopredelovalni obrati, še manj obrati drugih panog, ki so imeli slabše perspektive razvoja.⁸

Meja med nemško in italijansko okupacijsko cono je tako postala tudi ločnica med tistimi predeli Slovenije, kjer je bilo za zaposlitev domačega prebivalstva (ki ni bilo vpoklicano v vojaško službo) bolje poskrbljeno in se je zmanjševala brezposelnost, in predeli brez širše perspektive ekonomskega razvoja. Bila je ločnica med severnimi deli z boljše organizirano preskrbo civilnega prebivalstva in južnimi deli, kjer je bilo pomanjkanje iz leta v leto večje. Toda ob koncu vojne je vladalo pomanjkanje tudi že v predelih, kjer dotlej vojne niso tako močno občutili.

Meje vsiljevanja novih identitet

Okupacijske meje so jasno začrtale tudi ozemlja z zelo različnimi odnosi do slovenstva, slovenskega jezika in slovenske kulture. Največja ločnica pri tem je bila nova nemško-italijanska meja. Nemški okupator je poskušal čim prej ponemčiti prebivalstvo in temu cilju je podredil odnos do jezika in kulturnih ustanov. Italijanski okupator je vpeljal dvojezičnost in ob italijanščini dopuščal tudi slovenščino. Ukinjeno Narodno gledališče v Mariboru je zamenjalo mestno gledališče, ki je delovalo zgolj v nemščini in imelo lahek zabavljaki program. Dotedanje Narodno gledališče v Ljubljani pa je začelo delovati kot Državno gledališče/Teatro di Stato (in po italijanski kapitulaciji septembra 1943 kot Staatstheater), sicer še vedno v slovenskem jeziku, a z velikim številom predstav italijanskih avtorjev. Slovenske knjižnice v Ljubljanski pokrajini so lahko še delovale (kolikor so glede na razmere lahko), medtem ko so Nemci na svojem območju slovenske knjige uničevali in prepovedali delovanje vseh slovenskih društev. Slovenski izobraženci na nemškem okupacijskem območju so bili med prvimi na seznamih za izselitev, medtem ko so imeli pod italijanskim okupatorjem možnost delovanja, če so se podredili zahtevam novih oblasti. Kaj so te omejitve pomenile, ponazori že spomenica, ki so jo predstavniki

8 Ferenc, *Gospodarstvo pod okupacijo*, 592–601.

najuglednejših kulturnih ustanov predali najvišjemu predstavniku civilne okupacijske oblasti. Ker so v njej poudarili, da je italijanska vojska »zasedla del Slovenije« in so v njej branili pravico do slovenskega jezika in slovenske kulture, je bila spomenica zagrnjena v molk. Nasprotno pa so bili v uvodniku *Dom in sveta*, edine pomembnejše slovenske literarne revije, ki se je podredila novim razmeram in izhajala še naprej, omenjeni veliki italijanski Imperij in voditelji velike Italije, ne pa tudi Slovenija.⁹

Verordnungs- und Amtsblatt

des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

1941 Ausgegeben in Marburg am 25. September 1941. Nr. 43

Inhalt

Verordnung über die gebietliche Gliederung der Untersteiermark vom 20. September 1941. Seite 315

Verordnung

über die gebietliche Gliederung der Untersteiermark.

Nachdem die organisatorische Gliederung der Untersteiermark zum Abschluß gekommen ist, ordne ich auf Grund der mir erteilten Ermächtigung an:

§ 1

Die Untersteiermark gliedert sich in folgende Stadt- und Landkreise:

1. **Stadtkreis Marburg an der Drau**

2. **Landkreis Marburg an der Drau** mit folgenden politischen Gemeinden:

Bachern
Egidi in den Bübelen (früher St. Egidii i. W. B.)
Frauenberg bei Marburg (früher Kronich)
Frauheim
Friesen (früher Ramschlag)
Georgenberg (früher St. Georgen a. d. Pöbels)
Gonobitz
Hagau (früher Oplowitz)
Hartenstein (früher St. Martin b. Windischgraz)
Hohenmauten (früher Hohenmauten)
Hohentauern (früher Retschach)
Jähring
Jakobstal (früher St. Jakob i. W. B.)
Kappel
Kerschbach
Kunigund (früher Ober-St. Kunigund)
Lapriach (früher Laporje)
Lorenzen am Bachwies (früher St. Lorenzen ob Marburg)
Mahrenberg
Oberpurgau
Pölkstein (früher Heiligengeist in Lotzke)
Pölktschach
Pragerhof (früher Unterpurgau)
Preichau (früher Prichowa)
Ranzenberg (früher Pöbelsitz)
Reinlig
Richterberg (früher Pannethal)
Rottenberg (früher Podwelka)
Saldenhofen
St. Martin am Bachern
Schleinitz bei Marburg (früher Schleinitz)
Schober

Täubling
Wachsenberg (früher St. Margarethen a. d. Pöbels)
Waldegg (früher Mühling)
Weitenstein
Wiederdriß (früher Raßwald)
Windischfeistritz (früher Windisch-Feistritz)
Windischgraz
Winechten
Wuchern
Wurz
Zelitsin an der Drau.

Für die politischen Gemeinden Hartenstein, Richterberg, Waldegg, Wiederdriß und Windischgraz wird eine **Außendienststelle in Windischgraz** errichtet.

3. **Landkreis Pettau** mit folgenden politischen Gemeinden:

Allerheiligen bei Friedau (früher Allerheiligen)
Antmannfeld (früher St. Lorenzen am Draufeld)
Ankenstein (früher St. Barbara i. d. Kollos)
Benedikten (früher St. Benedikten i. W.)
Bergessnitz (früher Maria-Neustift)
Burgstall in den Bübelen (früher Heiligengeistlichkeit i. W.)
Dornau bei Pettau (früher Dornau)
Dornberg (früher St. Wolfgang i. W.)
Friedau
Golddorf (früher St. Johann am Draufeld)
Großsonntag
Haslach in der Kollos (früher St. Andrä in Leskowetz)
Jörgendorf (früher St. Lorenzen i. W.)
Kasag bei Friedau (früher Kasag)
Kaltersberg (früher St. Nikola)
Kirchberg in den Bübelen (früher St. Anton i. W.)
Kranichfeld
Leonhard in den Bübelen (früher St. Leonhard i. W.)
Lichtenegg in der Kollos (früher Lichtenegg)
Mallenberg (früher St. Georgen i. W.)
Margareten bei Pettau (früher St. Margareten)
Maxau
Mosberg
Mörndorf (früher St. Marxen)
Pettau
Poltrau
Santflach
Schillern am Donati (früher Schillern)
Stauden (früher Zirkowetz)
Steinberg (früher Poleschak)
Strahleck (früher St. Rupprecht)
Thomasberg (früher St. Thomas bei Friedau)
Treu (früher St. Veit bei Pettau)
Unterbübelen (früher St. Leonhard bei Großsonntag)
Windschdorf
Winderdorf (früher St. Urban)
Wittmannsberg (früher St. Andrä i. W.)
Warmberg (früher Grajena).

4. **Landkreis Cilli** mit folgenden politischen Gemeinden:

Anderberg (früher St. Georgen an der Südbahn)
Amdorf bei Cilli (früher Pötwitlach)
Bad Neuhaus (früher Bad Neuhaus bei Cilli)
Bärenthal (früher Bärenthal)
Bischhofsdorf
Cilli
Erlachstein (früher St. Marein bei Erlachstein)
Frazz

Sliki 4 in 5: Prvi dve strani o upravni razdelitvi Spodnje Štajerske, ki je prinesla tudi nova uradna imena krajev.

Nove okupacijske meje so tako postale meje novih uradnih jezikov in poskusov ustvarjanja nove identitete tamkajšnjega prebivalstva. Vodilni nemški funkcionarji so začeli slediti navodilom, da je treba deželo, ki naj bi nekoč že bila nemška, zopet narediti nemško. Kako so to občutili Slovenke in Slovenci, stanujoči v bližini nove nemško-hrvaške meje, je razvidno tudi iz družinske kronike družine iz okolice Ormoža, ki jo je iz spominov članov sestavil Ciril Vnuk. Njegova sestrična Jožefa je o usodi slovenskih knjig povedala: »Že na začetku okupacije so morali nositi na občino slovenske knjige, da so jih menda tam skurili, nekaj pa so jih doma poskrili. (...) Jaz sem skrivala Mohorjev koledar; bil je zadnji, ki je izšel v

9 Gabrič, Slovenske kulturne ustanove, 42–45.

stari Jugoslaviji, in je pozneje romal z mano v izgnanstvo.«¹⁰ Šoloobvezni otroci so hodili v šolo na Kogu, kjer je vse potekalo v nemščini. Brat Milan je o tem povedal: »V šoli je bilo težko, saj niti slovensko nismo dobro znali, kaj šele nemško ... nič nismo razumeli. Tiste učiteljice so nas stalno gnjavile in kričale: 'Hunde, lendige Bande!'«¹¹

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark
Der Beauftragte für das Schulwesen

Zeugnis

Zuname Majhen, Vorname Antonia geboren
am 28. April 1926, zu Kaupendorf, in Untersteiermark
Der (Die) Schüler(in) hat im Schuljahre 1940/41 die dritte Klasse des Real
gymnasiums in Pettau besucht.

Auf Grund der im Zeitpunkt der Befreiung der Untersteiermark vorgefundenen Eintragungen wurde der (die) Genannte, wie folgt, beurteilt:

Religion	<u>vorzüglich</u>	Mathematik	<u>gut</u>
Slowenische Sprache	<u>gut</u>	Gesundheitslehre	<u>gut</u>
Serbokroatische Sprache	<u>gut</u>	Kunsterziehung	/
Deutsche Sprache	<u>gut</u>	Philosoph. Propäd.	/
Französische Sprache	<u>gut</u>	Somatologie	/
Lateinische Sprache	/	Zeichnen	<u>gut</u>
Griechische Sprache	/	Singen	/
Geschichte	<u>gut</u>	Turnen	<u>gut</u>
Geographie	<u>gut</u>	Werkarbeit	/
Naturgeschichte	/		
Physik	<u>sehr gut</u>		
Chemie	/		

Mauthausen a. d. P., den 1. Juni 1941
Der Beauftragte für das Schulwesen
Im Auftrage:
J. D. Steink

NOTENSKALA: 5 = vorzüglich, 4 = sehr gut, 3 = gut, 2 = schlecht, 1 = sehr schlecht.

Slika 6: Šolsko spričevalo Antonije Majhen ob koncu šolskega leta, ki ga je večinoma poslušala še v slovenskem jeziku, je že izdano z nemškimi zapisi imen in krajev.

Da bi tudi starejše prebivalce čim hitreje naučili nemško, so organizirali številne tečaje nemščine. Časopis *Karawanken Bote*, glasilo Kärnter Volksbunda in list načelnika civilne uprave, ki je izhajal v Kranju, je že kmalu začel objavljati nemški jezikovni tečaj. Čeprav je časopis izhajal v dveh izdajah, nemški in slovenski, se je omenjanju besede »slovenski«, kolikor se je le dalo, izogibal. Tudi v slovenskih izdajah so bili kraji najprej zapisani v nemškem jeziku in v oklepaju dodani še slovenski zapis imena. Sčasoma je bila izdaja ena, deloma v enem, deloma v drugem jeziku. Prevlada slovenščine je bila vsekakor dokaz, da ponemčevanje ni doseglo načrtovanih rezultatov.

10 Vnuk, Družinski spomin, 74.

11 Prav tam, 78.

Šef civilne uprave na Štajerskem je uradna nemška krajevna imena uvedel z upravno razdelitvijo Spodnje Štajerske. Za nemškimi imeni so bila v oklepaju zapisana stara imena. Ponomčena imena so bila običajno stara nemška krajevna imena, ledinska imena ali pa preprosto prevod iz slovenščine. Bili pa so tudi primeri povsem novega poimenovanja, kot npr. v primeru Zagorja, ki je postal Edlingen.¹² Da bi odpravili, kot so se sklicevali, posledice slovenizacije, ki naj bi jo izvajala nekdanja jugoslovanska uprava na Spodnjem Štajerskem, so bila predpisana tudi natančna navodila za ponomčenje primkov in imen. Vsaj pri slednjih se je po novem zapisu izgubila večja pestrost nabora, saj so imeli, npr. »nekdanji« Franc, Frančišek, Franjo in Fran po novem isto uradno ime – preprosto Franz. Matthiasi naj bi bili vsi »bivši« Mateji, Matije, Matevži ali Tevži. Ana, Ančka, Anka ali Anica pa so bile preimenovane v Anna.¹³ Koliko oz. ali sploh so nova imena uporabljali v medsebojnem komuniciranju, je seveda drugo vprašanje.

Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

1941 Ausgegeben in Marburg am 25. Oktober 1941 Nr. 48

Inhalt

Verordnung über die deutsche Schreibweise von Vor- und Familiennamen in der Untersteiermark vom 20. Oktober 1941	351
Verordnung über staatspolitische Maßnahmen in der Untersteiermark vom 20. Oktober 1941	354
Kundmachung über staatspolitische Maßnahmen im Grenzgebiet vom 20. Oktober 1941	354
Zweite Verordnung über die Regelung des Versicherungswesens in der Untersteiermark vom 20. Oktober 1941	355
Anordnung über die Errichtung von Arbeitsämtern in der Untersteiermark vom 22. Oktober 1941	356
Bekanntmachung des Vorsitzenden des Getreidewirtschaftsverbandes Ostmark vom 18. Okt. 1941	356

Verordnung über die deutsche Schreibweise von Vor- und Familiennamen in der Untersteiermark.

Die ehemalige jugoslawische Verwaltung hat in den letzten Jahrzehnten im Zuge der Slowenisierung der Untersteiermark die Schreibweise der Vor- und Familiennamen in sehr vielen Fällen verfallt. Um die hierdurch entstandenen Unklarheiten über die richtige Schreibweise von Vor- und Familiennamen durch eine einheitliche Regelung zu beseitigen, ordne ich auf Grund der mir erteilten Ermächtigung an:

- § 1
(1) Vornamen dürfen in Wort und Schrift nur in ihrer deutschen Form gebraucht werden.
(2) Die Familiennamen dürfen nur in der deutschen Schreibweise geschrieben werden.

§ 2 Vornamen

(1) Slowenische Vornamen, denen ein deutscher Vorne entspricht, dürfen nur in der deutschen Form gebraucht werden.
(2) Welche deutsche Form jeweils der slowenischen entspricht, ist aus dem dieser Verordnung als Anlage beigefügten Nomenclatorium zu entnehmen. Die Verwendung eines anderen Namens und einer anderen Schreibweise als der in diesem Verzeichnis angeführten ist nicht statthaft.

§ 3 Familiennamen

(1) In allen bisher in slowenischer Rechtschreibung geschriebenen Familiennamen sind die in der deutschen Rechtschreibung unbekannt Buchstaben durch die im deutschen Schriftgebrauch üblichen zu ersetzen, und zwar:
aj = et; z. B. Majster = Meister, Čajček = Čateček,
č nach Selbstlauten = ts; z. B. Kac = Katz, Kovšček = Kowatschek,
c im Anlaut nach Mitlauten = z; z. B. Švarc = Schwarz, Jarc = Jarcz,
č im Inlaut oder am Ende des Wortes = ch; z. B. Läh = Lach, Gliha = Glicha, aber Hračovec = Hračowetz.
lj = l; z. B. Furjan = Furiar,
lj = l; z. B. Ljubeč = Lubetz,
nj = n; z. B. Vodnjak = Woschnjak,
š = sch; z. B. Frišinger = Fritschinger, Segula = Schegula,
št = st; z. B. Stambah = Stembach, Štepec = Stepetz, Krišlan = Kristlan,

352

v = w; z. B. Černovšek = Tschernowschek, Veingerl = Weingerl,
z = s; z. B. Verzet = Wersel, Zemljic = Semlitich,
z = sch; z. B. Zauderl = Schauderl, Blazek = Blaschek.
(2) Die in deutscher Schreibweise gebräuchlichen Familiennamen sind unverändert zu lassen.
(3) In jenen Fällen, in denen Namen durch die ehemaligen jugoslawischen Verwaltungsbehörden in den beiden letzten Jahrzehnten nachweislich noch weiter verfallt wurden, wie Šerhan aus Schrischan, Henigman aus Hönigmann, Tšitar aus Tischler, Dajzman aus Deutschmann, Stojček aus Stoincheck, ist die frühere Schreibweise dann vorzunehmen, wenn diese in den vor dem Jahre 1918 ausgestellten Tauf- oder Geburtsurkunden des Namensträgers oder seiner Eltern nachzuweisen ist. Die in diesen Urkunden angewandte Schreibung ist in Hinsicht maßgebend.

§ 4

(1) In den Geburten-, Sterbe- und Familienbüchern dürfen nur noch deutsche Vornamen und die Familiennamen nur noch in der deutschen Schreibweise eingetragen werden.
(2) Bei der Anfertigung von Auszügen aus den Geburten-, Sterbe- und Familienbüchern dürfen sämtliche slowenischen Vornamen, denen deutsche entsprechen, nur noch in der deutschen Form angeführt werden, das gleiche gilt hinsichtlich der deutschen Schreibweise von Familiennamen.
(3) Allgemein dürfen in allen amtlichen Urkunden, Schriftstücken, Veröffentlichungen auf Namensschildern sowie bei der Unterzeichnung durch den Namensträger selbst die Vor- und Familiennamen nur noch in der dieser Verordnung entsprechenden Schreibweise verwendet werden.

§ 5

Über diese Bestimmungen hinausgehende Änderungen von slowenischen Vor- und Familiennamen in irgendeiner anderen Form sind damit unstatthaft, da es sich in diesen Fällen nicht um die Rückführung in eine deutsche Namensform, sondern um eine Namensänderung handelt, die einer späteren gesetzlichen Regelung vorbehalten bleiben muß.

§ 6

Diese Verordnung findet auf alle ehemaligen jugoslawischen Staatsangehörigen in der Untersteiermark Anwendung. Sie gilt nicht für Personen kroatischer Volkszugehörigkeit. Als kroatische Volkszugehörige sind diejenigen anzusehen, die nach dem mit der kroatischen Regierung vereinbarten Verfahren in den Verein »Napredak« aufgenommen wurden.

§ 7

Zuwendungen werden nach Nr. 9 meiner Verordnung vom 14. April 1941 befristet.

Marburg an der Draa, den 20. Oktober 1941.

Überreither.

Anlage

zur Verordnung des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark über die deutsche Schreibweise von Vor- und Familiennamen in der Untersteiermark

Männliche Vornamen.

Aleksander, Alež, Saša	Alexander	Drago, Dragomir, Dragoslav	Karl
Alfonz	Alfon	Edvard, Edo	Edward
Alotjij, Slavko	Alotz	Emerik	Emmerich
Andrej, Hrabrovslav	Andreas	Emilijan, Milan, Milko	Emil
Antonij, Tone	Anton	Erik	Erich
Avogštjn, Avgust	August	Evgenij, Evgen	Eugen
Blaž	Blasius	Evželj	Eveubius
Bogdan	Friedrich	Feliks	Felix
Bogotj	Anton	Flip	Philipp
Bolfeček, Volbenk	Wolfgang	Florijan	Florian
Bolšcar	Franz	František, Franjo, Fran	Franz
Bolšdar, Budo	Theodor	Fridrik	Friedrich
Branko	Rudolf	Gabrijel	Gabriel
Čabarija	Zacharias	Galper	Kasper
Čiri	Cyrill	Gregorij, Grega	Gregor
Čvrlko, Florijan	Florian	Henrik, Hinko	Heinrich
Danilo	Daniel	Herman	Hermann
Davorin	Martin	Hrabrovslav	Andreas

Sliki 7 in 8: Prvi dve strani uredbe o nemškem pisanju imen in primkov

- 12 *Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, št. 43, 25. 9. 1941, 315–318.
- 13 *Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, št. 48, 25. 10. 1941, 351–354.

Poskusi spreminjanja identitet niso imelo dolgoročnih posledic, saj učenje nemščine ni prineslo zaželenih rezultatov zaradi pomanjkanja volje pri domačinih in nezadostnega števila primernih učiteljev. Italijani se tovrstnega početja ob upoštevanju dvojezičnosti niso lotevali, so pa poskušali novo identiteto prebivalstvu na svojem okupacijskem področju nadeti Madžari. Obudili so stare ideje madžarizacije iz časov Avstro-Ogrske. Madžarska uprava se je zelo veliko ukvarjala z narodnim vprašanjem, pri čemer so se oprli na vendsko teorijo in poskušali dokazati, da v Prekmurju živijo Vendi, ki govorijo vendski jezik. Za družabno življenje in parade je moralo skrbeti oživljeno Madžarsko prosvetno društvo za Vendsko krajino, ki je začelo maja 1941 izdajati glasilo *Muraszombat és vidéke*. Učenje madžarščine je bilo zaupano šolam in v malih krajih je bilo ustanovljenih veliko novih enorazrednic.¹⁴ Časopis *Muraszombat és vidéke* je objavljajl članke v madžarščini in vendsščini, ki je bila mešanica lokalnega narečja, slovenščine in madžarščine, pisana ob upoštevanju madžarskih pravopisnih načel. Vendsščino so uvajali tudi v šolah. Kakšen naj bi ta jezik sploh bil, nam ponazarja uvajanje jezika v osrednji koledar prekmurskih Slovencev. V zadnjem letu pred vojno je izšel kot *Kalendar srca Jezušovoga za leto 1941*, zadnjič pa je izšel kot *Kalendar szrca Jezusovoga za presztopno leto 1944*. V prvem primeru, ki ga je izdal Jožef Klekl, se je pri navedbi »letni časi« začela pomlad »21. marca, ob 1'21 v.«.¹⁵ V koledarju za leto 1944, ki ga je izdal Klekl István, pa je bilo v rubriki »lêtni csaszi« zabeleženo, da »sze zacnsne marciusa 20-ga ob 19. vöri«.¹⁶

Medtem ko je delovanje okupatorjev na gospodarskem področju pustilo posledice tudi v povojnem času, za poskuse zarisovanja novih jezikovnih meja in meja novih identitet to ni mogoče trditi. Poudarjanje Slovenije, slovenskega jezika in kulture je bilo nezaželeno pri vseh okupatorjih, tudi pri tistih, ki so uporabo maternega jezika domačinov vsaj še nekaj časa tolerirali. V ljubljanskem gledališču je tako cenzura ves čas vojne skrbela, da se, čeprav v predstavi v slovenščini, besedi slovenski in Slovenija ne bi omenjali in da ne bi izgovorjene besede nikakor namigovala na (neupravičenost) novih meja. Da ne bi ob Gorenjskem slavčku Antona Foersterja kdo pomislil na celovitost slovenskega ozemlja, so cenzorji iz besedila črtali besedi »slovenske zemlje« in jih nadomestili z »gorenjske zemlje«. Pa tudi Linhartov *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* je doživel poseg cenzure, saj Nemcem pač ni bilo všeč, da bi se pod vprašaj postavila večvrednost nemškega jezika in je zato cenzura iz besedila črtala Matičkove besede: »Častitljiva Gospoda, vem sicer, da se po novih postavah pravica sme le po nemško iskati.«¹⁷

14 Fujs, Značilnosti madžarske okupacijske uprave, 67–69.

15 *Kalendar srca Jezušovoga za leto 1941*, 3.

16 *Kalendar szrca Jezusovoga za presztopno leto 1944*, 3.

17 Mahnič, Iz arhiva, 210–211.

- Fujs, Metka: Značilnosti madžarske okupacijske uprave v Prekmurju. *Kronika*, 39, 1991, št. 1–2, str. 63–69.
- Gaber, Rudi, Serdica, 14.4.2018, Nacist je s škornjem določil mejo v Serdici. https://youtu.be/j_1QrWi2Nbc.
- Gabrič Aleš. Slovenske kulturne ustanove. *Slovenska kultura v vojnem času*. Ljubljana: Slovenska matica, 2005, str. 42–56.
- Himmelreich, Bojan. Prehrana v Sloveniji v času racionirane preskrbe. *Socialna in kulturna zgodovina hrane*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2016, str. 291–314.
- Kalendar srca Jezušovoga za leto 1941*. Črenšovci, 1940.
- Kalendar srca Jezušovoga za presztopno leto 1944*. Muraszombat, 1943.
- Klasinc, Peter Pavel. *Okupacija dela slovenske zemlje s strani Neodvisne države Hrvaške v času med letom 1941 in 1945 : (arhivski dokumenti o dogajanju na in ob okupiranem ozemlju)*. Ljubljana: Zavod 25. junij, 2011.
- Mahnič, Mirko. Iz arhiva (paberki iz gledaliških cenzurnih aktov in ocen. *Gledališki list Drama SNG*, 1949–50, št. 10, str. 204–211.
- Rustja, Karol: Proge. *Gorenjska 1900–2000 : knjiga gorenjske samozavesti*. Kranj: Gorenjski glas, 1999, str. 312–317.
- Šorn, Mojca. »Naši želodci so kakor vrt, samo zeleno plava notri, pomešano z makaroni v vsaki obliki« : prehrana prebivalcev Ljubljane v času druge svetovne vojne. *Socialna in kulturna zgodovina hrane*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2016, str. 333–351.
- Šorn, Mojca. *Življenje Ljubljančanov med drugo svetovno vojno*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2007.
- Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, št. 43, 25. 9. 1941.
- Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, št. 48, 25. 10. 1941.
- Vnuk, Ciril. Družinski spomin na čas 2. svetovne vojne. *Zgodovinski zapisi*, IV, št. 1, 2007, str. 71–83.

Viri in avtorstvo slikovnega gradiva

- Slika 1, MNZS, fototeka, P_419, foto: Jakob Prešeren
- Slika 2, Slovenski šolski muzej, inv. št. 5354
- Slika 3, MNZS, fototeka, P_84a, foto: Jakob Prešeren
- Slika 4 in 5, *Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, št. 43, 25. 9. 1941, str. 315–316.
- Slika 6, Slovenski šolski muzej, inv. št. 5352
- Slika 7 in 8, *Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark*, 1941, 48, 25. 10. 1941, str. 351–352.
- Sliki 9 in 10, Slovenski šolski muzej, inv. št. 6001 in inv. št. 5960

Summary

Aleš Gabrič

Meje in njihove omejitve

The partition of the Drava Banate or the Slovenian part of the Kingdom of Yugoslavia, cut into the lives of people more than anywhere else in occupied Europe. The new border even cut the city tram line in the suburbs of Ljubljana, shortening it in the process. On the other side of the border, the two German occupation zones remained unconnected, having previously been linked via Ljubljana. In order not to depend on transport through the Italian occupation zone, they quickly set up new transport connections. Ljubljana was particularly problematic with regard to the supply of the population, since the hinterland that used to supply the city, had shrunk considerably. Germany, Italy, and Yugoslavia introduced rationing before the April war of 1941, while the occupation only exacerbated the shortage. Germany managed to provide more food in its occupied territory than Italy. Even though the attempts at modernization in the German occupation territory increased the agricultural output with farmers even having surpluses, the produce was not at their disposal as they had to hand it over to the state. The distribution of food presupposed differences as designed by Nazi racial discrimination.

Drawing new borders also brought different perspectives on economic development for the population. Only small and agriculturally underdeveloped areas belonged to Hungary and Croatia. Hitler's Germany took over the most developed part of Slovenia with more than 70 percent of the industrial capacity of the Drava Banate. There was less potential for faster agricultural development, as it stagnated in Yugoslavia due to competition with cheaper products from the southern parts of the country. The Italian occupiers had more problems since they acquired mostly undeveloped areas with only slightly more than a quarter of the industrial capacities of the former Drava Banate, mostly in Ljubljana. Germany introduced novelties most systematically, aiming to integrate the territory into its economic system. The most important investment was the bauxite and aluminum plant in Strnišče pri Ptuj, attached to the ore coming from the Hungarian ally, and connected to the planned construction of an aeronautical parts factory in Maribor. Italy acquired territories without significant mineral resources, with the most important raw material being wood.

The occupation borders clearly outlined territories with very different attitudes to Slovenianism, the Slovene language, and culture. The German occupier tried to Germanize the population as soon as possible, subjugating the attitude to language and cultural institutions to that goal. They banned all Slovene cultural organizations and introduced German into the curriculum. The Italian occupier introduced bilingualism and allowed both Slovene and Italian to be used in the administration. The new occupation borders thus became the frontiers of new official languages and attempts to create a new identity for the local population. For the elderly to learn German as quickly as possible, the Germans organized numerous German courses. Residents and towns were given German names. While the Italians did not use such measures (respecting bilingualism), Hungary tried to find a new identity for the population in their occupation area. The Hungarian administration dealt with the national issue a lot, relying on the Wendish theory and trying to prove that Prekmurje is populated by the Wendish who speak Wendish language, a mixture of the local dialect, Slovene and Hungarian languages, that uses Hungarian grammar.

During the war, Slovenian Jože could visit the bureau as Jože only in the Italian province of Ljubljana. In Primorska, which was already part of the Kingdom of Italy before the war, he would be Giuseppe. If he found himself in places under the Croatian rule, he would be Josip, while the Germans or the Hungarians would call him Josef or Jozef, respectively. After the war, everyone was Jože once again.